

EVANGELIKUS

EGYHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetési ár:

Egész évre . . . 6 frt — kr.
 félévre . . . 3 " — "
 negyedévre . . . 1 " 50 "
 Egy szám ára: 12 kr. o. é.

MEGJELEN HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztő- s kiadó-hivatal: Pozsony, Konventutcza 6. sz.

Felelős szerkesztő:

TRSZTYÉNSZKY FERENCZ.

Hirdetés ára:

Négyhasábos petit sorként
 egyszer közölve 7 kr.
 többször közölve 5 kr.
 Bélyegdíj: külön 30 kr.

Tartalom: Ünnepek után. (Ritter István). — De kenyérrel is . . . ! (Farkas Gejza). — Irodalom. (Dr. M. E.) — Belföld. — Külföld.
 — Vegyesek. — Pályázatok.

Ünnepek után.

(Hétköznapi reflexiók.)

III.

Annak, hogy van vallás, hogy legkülönösebben a keresztyénség az Isten szellemiségben fogamzott aktualis életelv, teremtő alkotó erő, — a legmegfelelőbb és egyszersmind legpregnansabb bizonyítéka az, hogy van keresztyén egyház.

A ki a keresztyénség lényegével nem ismeretes, és az életfejlés fogalmával nincs tisztában, kérdezhetné: melyik egyház az? melyik a sok közül?

Feleletem: a keresztyénség, mint Krisztus isten-emberi megjelenéséből, és ennek hiteseim felismeréséből megindult és történeti folyamatba jött szellemi életfejlés. Az egyház — hisz igazán véve nem lehet más egyházzal szó, mint a keresztyén egyházzal — az emberiség isten-emberi eszményének valódi élő organuma.

Azon egyház, mely életelveivel, teremtő eszméivel ezen hiteseimé iránt folytonos, élő és közvetlen contactusban van, és ide bocsátja le életgyökereit, innen tanulja el életelveit, ehez méri igazságait, innen veszi cselekvési impulsusait, ebbe merül be bűnbánatával és ebben pezsdíti meg haladási, tökéletesedési ösztöneit, törekvéseit, — az a valódi krisztusi egyház. „Élünk — nem mi, hanem a Krisztus, a ki mi bennünk él“ (Gal. 2, 20.). „Ő a fő — mi pedig annak tagjai“ (Ephéz. 4, 15). Ez az emberiségnek az ő eszménye iránti életelve, és egyszersmind a különféle egyházi alakulásoknak valódi katholicizása.

Mily gyönyörű is, és — a mellett emberileg mily igaz, örökké igaz a mi evangéliomi egyházunknak a papizmus tanától e tekintetben sarkelvíleg eltérő tana, túlnan az eszményi egyházzal, melynek kövei a Krisztusban örök-időkre és elmozdíthatatlanul le vannak rakva, és — melynek kulcsai mégis, katolikus felfogás szerint — „egy ember“ kezébe vannak letéve, — és innen a küzdő egyházzal, Istennek e földön levő országáról, melynek küzdelmein, törekvésein és tanain, — ha még oly tisztán észrevehetőek azokban a keresztyén idealizmusból meritett erők küz-

delme, vivódása, mégis meglátszik azokon a tökély utáni küzködés, az emberi gyarlóság és tehetetlenség érzetének küzdésének pora, verejtéke.

És e pontban fekszik a róm. katholicizmusnak kardinalis alaptévedése. A kijelentés örökigazságait, a keresztyénség drága erkölcsi javait úgy tekinti, és az egyházzal képzett alapfelfogása szerint úgy kell tekintenie, mint az eszményi világ készpénzül kivert igazságait és szellemi javait, melyeket az valakinek kezébe leolvashatna, és melyek a teteményesévé és bizományosául tette az egyházat, illetőleg annak fejét.

A mi protestáns felfogásunk szerint az eszménység ezen örökértékű drága kincsei valóban léteznek ugyan, de azon empirikus egyházzal nézve csak amennyiben azokat magában megvalósítja, birtokába veszi, úgyszólván apró pénzre felváltja és forgalomba hozza. Ez pedig az egyháznak már erkölcsi ténye, vívmánya, a küzdelem, a vér a verejték ára. Ez kincs. Hiszen ebben fekszik az egyháznak erkölcsi mivolta.

És azért a protestantizmus felfogása szerint nincs absolut, nincs bevezetett egyház. Bizonyos tekintetben bármely egyház felveheti hitvallásába és rendszerébe, a keresztyénség legnagyobb Apostolának azon vallástételét. (1. Kor. 13, 12) „most rész szerint vagyok én bennem az ismeret, akkor pedig lésszen úgy, amint tanítottam.“

És mondhatom, az én vallásos érzelmem sohasem érezett oly borzadást, oly örökké jogosult tiltakozást a római kath. egyház azon magát istenesítő arroganciája ellen, mint mikor IX. Pius pápa utolsó éveiben a nála tisztelgő hívőkhöz intézett egyik allokucziójában a maga gyarló, esendő egyéniségét identifikálva az emberiség örök eszménységével, a maga szájába vette Krisztus ama szavait (János 14, 6): „Én vagyok az út, az igazság, és az élet, senki nem mehet az Atyához, hanem Én általam.“

Igy szól a római kath. egyház az ő dogmailag is kifejezett és fenntartott felfogása szerint, és én úgy érzem, midőn a keresztyénség a katholicizmusnak ily szava ellen felemeli tiltakozó szavát, ez talán még sem a hitetlenségnek, a keresztyén vallás negációjának, hanem az ő erkölcsi

jogaira, és szellemiségének örök javaira felszabadított *emberiségnek protestációja*.

Ily értelemben tehát *egyház nincs*. Hanem — mint Krisztus isten-emberi személyiségéből és életnyilatkozataiból kiindul és történeti folyamatba jött életelv, mint a szellemi világnak itt a földön megalakult életorganizmusa — igenis *van egyház*, és ebből folyólag van keresztyén életnyilatkozat. Csak a vak nem látja. Létezett az első mozantatától fogva mint apostoli egyház, a keresztyén aera első századaiban mint a magát tanilag, elvileg meghatározó, megalkató, és a saját életelvei szerint organizáló egyház; azután mint a maga talaját megtalált, mint e világban elhelyezkedő, mint terjeszkedő egyház; azután — mint a világgal, természetiséggel ellentétes, harcban álló egyház, mesterének azon szava szerint: „*ti nem vagytok e világból valók, hanem e világban vagytok*”; azután — mint ezen küzdelmében maga is „*e világgá*” lett — elvilágiasodott egyház, — tehát mint azon egyház, mely ahelyett, hogy mesterétől és urától, ki tanításával, életével, tűrésével, szeretetével, küzdelmével, könnyeivel, imáival és halálával győzte le e világot, ennek tusakodását, harci modorát eltanulta volna, e helyett inkább mintegy kétségbe esve a keresztyénségnek abszolút diadalra hivatott morális ereje felől, és elhanyagolva magát a maga erősségének fegyvereit, mely is a hitnek vértje, az igazságnak pajzsa, és a fegyver, mely istennek beszédje — az Evangéliom; e helyett a világ szerint maga is vértet, pajzsot és fegyvert öltött a „világnak” legyőzésére, a maga erősségének védelmére. És azután volt az egyház mint a keresztyénségnek ezen világias elfajulása ellen reagáló, mint az önmagát a maga szellemiségében, isteni eredetében, legyőzhetetlen erejében felismert, a maga alapjára visszahelyezkedett egyház — mint *reformáció*.

Ez a reformáció egyrészt fogalmi meghatározása szerint, másrészt történeti momentumában.

Igenis volt keresztyénség, és van most is. Amott — mint mysterium a beavatottak birtokában, melyet a hivatottak közölnek a világgal úgy és amennyire az nekik jónak láttatik, — itt mint az Istennek amaz „*Idvezítő kegyelme*, mely megjelent minden embereknek, és tanít, hogy megtagadván a hitetlenséget, és a világi kívánságokat, mértéktelenen, szentül éljünk e jelenvaló világban”. Amott mint királyi vendégség, melyre a szolgák hívják — *kényszerítik* a hivatolosokat, és melyhez — mindenik elkészítettvén — azoknak csak el kell jönniök, csak le kell ülniök; — itt — mint egyszersmind munka — önmaga és a világ iránti munka, melyre a szőlőnek ura hívja a miveseket. Amott — mint drága kincs, melyet az egyház anthemáival jól elzárva őriz, melyet a világnak érintenie nem szabad; — itt mint azon embernek szántó földje, melyben a drága gyöngy van elásva, és melyet felás, hogy azon gyöngyöt az emberiség közkincsévé tegye. Amott — mint azon embernek nagyobbik fia, ki az ő igazhitűségében elbizakodva dicsekszik vala, hogy ő mindenha „*az ő atyának házában lakozott és annak parancsolatait soha meg nem rontotta*,” itt mint a kisebbik fiu — a lelki szabadságában tévedő — de megtérő, az ő alázatosságában és bűnbánatában folyton új erőt, kegyelmet nyert ifjabbik testvér.

Van most is egyház — amott mint hittörvény — itt mint erkölcsi kovász; amott mint intézmény — itt mint

vallás; amott mint hierarchia — itt mint gyülekezet az általános papság elvén; amott mint ünnep — itt mint hétköznapi keresztyén munka; amott mint kiválólag kultusz, itt mint igehirdetés, mint evangéliom; amott mint legyőzhetetlen erős szerkezet, itt mint emberi gyarló intézmény, mely magán hordja — mint Krisztus — a földi küzdelmeinek porát-verejtékét, és e világtól vett sebhelyeit, de egyszersmind Isten erejében kivivott győzedelmeinek koronáit.

Ime — az egyház különböző alakulásaiban, fejlődési momentumaiban. Azt nem tagadhatjuk, hogy sajátelvű, öncélú léttel bír, hogy elnyomva, keresztre feszítve, eltemetve „*a koporsóból is kitör és eget kér*.” Hogy egyház létezik — tagadhatatlan.

Már most — a politikára nézve azt tartjuk, hogy annak kriteriuma, önigazolása a siker. És pedig — igen sokszor milyen siker! Hányszor látjuk, hogy a legnagyobb, a legfényesebb siker végkimenetelében épen az abszolút sikertelenség, a megsemmisülés — a halál. Hogy például a hajdani Judaismus állami, nemzeti politikájának sikerült Jézussal kilöknöni az állam testéből azon regeneráló életelemeket, wik azt a megkorhadt és megrotthadt társadalmi, vallási és állami erők kivetésével, és a pusztta törvényelvűségben megcsontosodott Phariseismus legyőzésével új alkotásokra képesítik, — az a zsidó államra, és ezen nemzet társadalmi és államalkotási képességére nézve végeredményében a sikertelenség — a megsemmisülés volt. Vagy — hogy a múlt századbeli francia forradalom vezérférfiai egotostromló gondolatainak sikerült, a francia államot letaszítani a historiai alapról, melyen azt a keresztyénség szelleme magasra emelte, és gondolták vala azon államot egy elkorhadt, letűnt állami alakulás — a hajdani Róma vérével, eltanult és kölcsönbe vett polgári erényeivel regenerálni, új életre galvanizálni, — attól tartok — az eddigi alakulási siker azt mutatja, hogy az akkori siker a dicső nemzetre nézve az elhanyaglás, az elkorhadás sikere volt.

Nem így a keresztyénség sikere. Ennek kezdete — a világ pragmatikája szempontjából véve — a teljes sikertelenség. Alapítója egy szegény zsidó rabbi — ki kereszten hal meg. Apostolai együgyü, tanulatlan férfiak. Világ szerinti eseménynek ennyi. Egy csepp víz, mely a világ-tengerbe esik. A kriticismus szerint még ennyi sem. Straussek szerint — csak mythos, Renának szerint egy histerikus nő álma, és még egy római pápa is csak úgy szólott erről, mint a Krisztusról való meséről, mi neki jövedelmez. Eseménynek — történeti eseménynek oly csekély az. Az Isten nem akarhatta, hogy — *a mi az ő munkája*, az az emberek munkájának láttassék, és a mi a *hitvilág az erkölcs, világ alapja és tárgya*, az a *fizikai látás, hallás és tapasztalás bizonyossága legyen*.

Hanem — az örök világrénd pragmatikája szerint a keresztyénség kezdete — *nagy esemény*. Ünnep az, melyet az Isten maga írt be az emberiség történetébe. Hatásában ellenállhatatlan és teremtő, sikerében örök időkre kiható. Mintegy a tenger fenéken felbuggyant kis forrás, mely az egész tengert mozgásba hozza, melynek hullámcsapásai minél tovább annál nagyobbak, minél távolabb — annál szélesebb gyűrűket vernek. Vagy, mint egy az idők méhéből valamely láthatatlan kéz által magasra emelt oltár, melynek oltárképe Jézusnak istenemberi magasztos jelleme,

amint az evangyéliomi könyvekből ránk tekint, oda bővölte, lekötötte magához az emberiség szívét, lelkét és religiozus imádatát. *Láták az ő dicsőségét, úgy mint az Atya egyetlenegy szülöttjének dicsőségét.* Vagy — mint egy új szélnek zendülése — mint tavasz, mely fuvalata érintésével — mi-
ben életet talált — azt új életre fakasztotta, és — mi halálra vált, mi kiszáradt — azt halálra ítélte. És azután — mely népeket ezen szél szárnyaira vett, „azoknak erejünk megújult, és szárnyakkal magasra repültek, mint a saskeselyűk“; és mikor a keresztyénségnek ezen saskeselyű szárnyai a középkori egyház korrupciójával megfáradtak, de az — visszatérve világotgyőző és világotboldogító hatalma ősz forrásához, erejében ismét regenerálta magát, amely népek akkor az ő erejében megújult keresztyénségnek tért nyitottak, és annak vizeiből ittak — értem a protestáns népeket — azok folyton emelkedő mivelődésük, erősödésük és térfoglalásuk útján „futnak — és el nem fáradnak, járnak — és meg nem lankadnak“.

És — ez nem költészet, ez historia!

Menjünk végig a keresztyén aera történetén. Annak minden változataiban, a római birodalom szétporlásában, a népvándorlás ide vetett forgácsaiból és hullámaiból alakult új államok consolidálásában, ezek kulturai alkotásaikban mindenütt ott találjuk, hogy — van egyház, és pedig nem csak erős hierarchiai szerkezete szerint, hanem kovászszerű hatásaiban, szellemisége organizáló fuvallatában. És pedig ott áll Krisztus egyháza a fel- és aláhullámzó események torlódásai között, nem csupán mint merő neutralis idealismus, hanem mint regulatív világrend, mely „elvetetett sokaknak esetükre, és sokaknak feltámadásukra.“ *Luk. 2, 34.*

Ki magyarázza meg ezt?

Luther vallásos költői geniusza egyik szép szavában azt mondja: Ő neki legnagyobb csoda, hogy az égboltozat, melyen milliárd világok fénye ragyog, fennáll, és nem látsz oszlopokat, melyek azt tartják. Nekem pedig még nagyobb csodának láttatik, hogy a keresztyén egyház — látszólag ily elporló oszlopokra emelve — mégis fennáll.

A kérdés e mai reflexiómban az volt: van e vallás? Feleletem: volt és van, mert van egyház — mint annak organuma. Az emberi bölcselkedés kevély theoriái jöttek, mentek. De Krisztus egyháza fennáll.

Gyöng, 1884. márcz. 9.

Ritter István.

De kenyérrel is!

IV.

Amit az államsegély tőkésítése mellett másik okul szeretnek felhozni — nem kevésbé figyelemre méltó. — Még ez eddig nyilvános kifejezést ugyan nem nyert, olyan nyílt titok: de számolnunk kell ezzel is.

Azok, a kik felső köreinkben megfordulnak, onnan hozták magukkal azon aggodalmat, hogy el lehetünk rá készülve, hogy az állam rövid időn megtogja vonni e segélyt egyházunktól. Hogy tehát egyszerre minden segélyforrásunk el ne apadjon, jó lesz magunkat ezen eshetőség ellen fedeznünk, oly módon, hogy az államsegélyt tőkésítsük.

Bizony nagyon jó az előrelátás: de aggodalmunk ilyen-
tén való kifejezése által, épen az elkerülni szándékolt örvény felé sietünk.

Vagy nem juthat-e egyszer eszébe az országgyűlésnek azt mondania: van már most a kerületeknek 100—100 ezer frt. tőkésített államsegélyök — ennek kamatja 5000 frt.; épen annyi, amennyit évenként folyóvá tett az országgyűlés, tessék ezzel már most beérni.

Vagy ad az állam segélyt jövőben is, vagy nem ad.

Ha ad, minek akkor az indokolatlan félsz, az alaptalan aggodalom? Ha nem ad, s ezen eshetőségre a segélyt tőkésítjük, ez annyi, mintha most nem adna; mert nem élvezzük azt.

Van még egy fontos ok, mely az államsegély tőkésítése mellett szokott felhozatni — s ez a jövő.

Lássuk ezt is.

Nagyon lábra kapott egy idő óta egyházunkban az az áramlat, hogy: tegyünk, gyűjtsünk, alapítsunk — a jövő számára. — A keresztyén buzgóság nagy mértéke szükségeltetik ahhoz, hogy valaki önzetlenül a jövő számára gyűjtsön kincseket, s a buzgóság, ha tettekben nyilatkozik, számot tarthat az utókor hálájára. De hogy mindenben a jövő érdekeit istápoljuk, még akkor is, ha az a jelennek hátrányával lenne összekötve: ez úgy hisszük túlhajtása a buzgalomnak.

Pedig az államsegély tőkésítése — a jelen kihatása a jövő érdekében.

Vagy hát nem lenne nekünk már — a jelenben sem mire szükségünk?

Jól mondja az Idvezítő: *ne legyetek szorgalmatosak a holnapi napról: mert a holnapi nap gondot visel az ő dolgairól. Elég a napnak az ő mindennapi szorgalmatossága.*

Csak ezt elégítsük ki.

Kétséget nem szenved, hogy a kerületek gazdagabbak lesznek 100-ezer forintokkal; de ezzel a pénzzel épen százezer forint ára inséget lehetett volna megszüntetni.

S ki akarná kétségbe vonni, hogy ez, ha nem is életde — *kenyérkérdés.*

Nem sokkal jobban áll a dolog a *Baldácsy-alappal* sem.

A mi itt beteges állapotra vall, az, a világosság hiánya. Tenyész a természet föld alatti sötét üregekben is, de a kihajtott inda, szintelen s hamar elfonyad.

A Baldácsy-alapot titokzatos homály környékezi.

Teljes tisztelettel és feltétlen bizalommal viseltetünk mi azon férfiak iránt, a kiknek vezetésére a telügyeletére van bizva ez a szép alap.

Miért hát részükről a bizalmatlanság a nagy közönség irányában? Talán annyi figyelemre sem méltó az evangyéliomi egyházak nagy közönsége, hogy egy-egy részletes évi jelentéssel legalább tudatát tartaná fel a bizottság annak, hogy mi nagybirtokosok vagyunk?

A kerületeken alig jön szóba ez az alap, az egyetemes gyűlésen felvett jegyzőkönyv néhány rövid sorban kimeríti a tárgyát. — Nem, — ki nem meríti; hanem annál mélyebb gondolkodásba ejti az érdekelteket.

Néhány éve már, hogy az összes evangyéliomi egyházak 8, mond: nyolczezer hold föld birtokában vannak, s még azóta ez a rengeteg vagyon egy fillér jövedelmet nem birt felmutatni.

Ki kezeli, milyen az a kezelés, mik az üzletágak, mi az évi jövedelem, hova fordítatik? S hasonló kérdések igen élénken foglalkoztatják a nagy közönséget;

de a mély hallgatásnál kérdéseinkre egyebet kívárni nem tudunk.

Néha — néha egy-egy rémséges hír zavarja meg a csendet: szörnyűkötő képpel beszélnek az emberek, hogy az ügyvéd mesés díjazásban részesül, mely egy miniszter fizetését felülmúlja. Egy-egy kerület fel is jajdul ezen méltatlanság, sőt jogtalanság ellen; — majd a politikai lapokból olvassuk, hogy ennyit meg ennyit sikkasztották az alaptól: aztán minden újra elcsendesedik — minden . . . A közvélemény nem tud hozzászólni; idegen helyről jött mendedmondákra nem sokat adunk, magunknak meg mint birtosoknak, — tehát mint legközelebb érdekelteknek — mindezekről semmi értesítésünk, semmi tudomásunk nincsen!

Elfordulunk a másik oldalra, s aluszzuk a jóhiszeműség álmát tovább is.

De ez az álom a halálnak képe.

Ilyen alvás nem egészséges állapot!

Ébredj fel protestáns felekezetek alvó közönsége, s kérd számon a mi Isten és ember előtt a Tied, *kérd számon vagyonodat!*

Ne mondhasa azt soha az utókor: rajtatok állt, — minek hagyjátok veszni!? Csak kevés éberség és biztosítva lesz az a nagyon dédelgetőleg ápolt jövő is.

S félre az álszeméremmel; a jogosultság nemes önzetével s tudatával álljatok fel, s mondjátok: *adjátok ide, a mi az enyém!*

Isten eszközül adta a földi kincset — szolgáljon az hát rendeltetésének. Isten országának szüksége van ezen eszközre, ne merje azt senki haszonlesésének áldozatául elragadni, vagy odadobni . . .!

És ha az eddiginél nagyobb mértékben fogjátok élvezni a földi javakat, nagyobb mértékben is buzogjatok a vallás-erkölcsi élet építésén, — semmiképen sem hagyván magatok elé az által gátat emelni, hogy: *kenyérrel is!* . . .

Farkas Gejza.

Irodalom.

Magyar-Zsidó Szemle. Szerkesztik Bacher Vilmos és Bánóczi József. 1884. Budapest.

Két szám — a januári és februári — fekszik előttünk ez uj s valóban hézagpótló vállalatból. A zsidóknak eddig nálunk semminémű közlönyök nem volt, amelyben tudományos irodalmi s társadalmi mozgalmairól működésükről életjelt adhattak volna. Léháskodtak, míg nyakukba nem szakadt a veszedelmes antisemitizmus s fel nem rázta őket álmukból, hogy belássák, miszerint nem elég a napi sajtónak üzleti célból való kézre kerítése: a vallási felekezeteknek, így a zsidónak is meg vannak a köznapi mellett a maga szent és magasztos érdekei s ezek istápolása, saját jól felfogott érdekükben kötelesség.

E kötelesség teljesítésére vállalkozott az új szemle s már a szerkesztők neve kezesség az iránt, hogy komoly célra komolyan s férfias kitartással fognak törekedni. Különösen két kettőt akarnak: a zsidótudományt (kissé furcsán hangzik — tán theológiát) közérthető módon művelni s terjeszteni és hitfelekezeti bajait orvosolni s az önkormányzati jogot kivívni. E mellett kiterjeszkednek a külföldi zsidóállapotok a hazai zsidóközségek beléletének, intézetek s iskoláknak ismertetésére.

Mindez igen szép dolog s amint az eddig megjelent számok mutatják, nem pusztá ígértet.

Mindjárt az 1. számban változatos tartalommal élénken, alaposan s magyarosan írt cikkekkel találkozunk. Nem egy közlök minket közelebből is érdekelhet. Kohn Sámuel a honfoglaló magyarokról és a zsidókról értekezik, azt igyekező kimutatni, hogy a pogány magyarok már Lebediában találkoztak zsidókkal s nagyobb vagy kisebb részük azok hitét, habár csak külsőleg, bizonyára elfogadta, vagy a pogány népek módjára, mint pl. a bolgárok is legalább a maga hitével egybevegyítette. Hogy zsidók voltak a magyarok közt ősi helyeiken, Ipolyival mi is megengedjük, de hogy a magyarok a zsidó hitet elfogadták volna, ezt a történeti igazságot is félremagyarázni kész tulságos ön-illetőleg fajdicsóitásból származó hypothesisnek tartom, melyet Horváth és Hunfalvy idézett nyilatkozatai nem hogy támogatnának, de sőt egyenesen kizárnak.

Hochmuth Ábrahám: „Dr. M. Joël: Blicke in die Religionsgeschichte zu Anfang des zweiten christlichen Jahrhunderts. I. és II. k. Boroszló 1880 és 1883“ című munkája nyomán a zsidóság és keresztyénség viszonyáról időszámításunk első két századában helyre akarja igazítani azon tévedéseket, a melyek az eredeti történeti tényeket meghamisították. Szerinte a keresztyének az első században még nem szakadtak el a zsidóságtól, s csak Pál fellépése után váltak egymásnak ellenségeivé. — Való, hogy eleinte teljes elválásról szó nem volt, de hogy az elvi ellentét csakhamar kifejtett István és Jakab sorsa eléggé bizonyítják. Hát még magának Jézusnak egész fellépése? De igaz, hiszen szerző tovább épen azt igyekszik kimutatni, hogy Jézust nem a zsidók ölték meg, hanem a zsarnok Pilatus, a ki vérig kínoztá a zsidókat s Jézus imponáló fellépését el nem viselheté. A vérbűnt a zsidókra csak azután fogták a keresztyének, mikor már hitők a pogányok között nagyobb mérvű elterjedésnek örvendett, s ezen fogással kettőt akartak elérni, t. i. egyrészt hízelegni a pogányságnak, másrészt vermet ásni a zsidóságnak. Hát ez a történeti tényeknek az evangyeliomoknak s különösen Pál apostol egész álláspontjának oly vakmerő meghazudtolása, a mi ismét csak azon erőlködésből magyarázható meg, a melylyel a zsidók manapság a világ gyűlöletétől minden áron szabadulni akarnak. Ha Jézust annyira szerették a zsidók, honnan örökölték azon erős ellenszenvet, utálatot, a melyet Megváltónk pusztá neve említésekor mindenha éreztek?

Az előbbieknak csak folyománya, hogy szerző Judás gazságát is tagadja, azzal érvelvén, hogy ha oly hirhedt s átkozott lett volna, Jeruzsálemben bizonyára nem székel 13 Judás nevű püspök. Risum teneatis. . . .

Goldzieher Ignác a bibliai tudomány és a modern vallásos életről értekezik. A szabadelvű theologiai vizsgálódás érdekében emel szót.

Kaufmann Dávid a zsidó kátéről szól. Nagy lelkesedéssel hirdetvén, hogy a zsidó vallás a nyíltság vallása, a mely nem ismer eredetileg sem hitet sem vallást, csak tudást, s a melynek épen azért nincs szüksége kátéra (akarta mondani tudatlanságra), de azért áll a paradox: a zsidóknak lehetnek kátéik, de nincs kátéjük. — Nagyobb bizonyosságért, egy külön cikkben 156 zsidó káté lajstromát adja.

Kétségkívül legérdekesebb cikk Palóczy Lipót-é: „A műveltség állapota Magyarországon, különös tekintettel a zsidókra.“ Csak az a baj, hogy e cikk könyökéből is a hiuság kandikál ki. Minden áron azt akarja kimutatni, hogy a magyarországi összes hitfelekezetek közt legmiveltebb a zsidó, s egészen megrökönyödik, mikor a műveltség alapjául az írást és olvasást tekintvén, a számok kérelhetlenül konstatálják, hogy bizony legmiveltebbek a lutheranus nők. Hát köszönjük neki e tudósítást, legalább a mit eddig is tettünk, ezután majd méginkább megbecsüljük asszonyainkat, s rajta leszünk, hogy a következő népszámlálás alkalmával a lutheranus férfiakról a zsidókkal szemben hasonló eredményre jusson.

Különben e cikket méltó volna lapunkban saját tanúságunkra bővebben is ismertetni.

A többi közlemények szintén igen érdekesek, s ha az írók a kissé elbizakodott modoron változtatnak, teljes becsülésünkre tarthatnak számot.

Magyar Paedagogiai Szemle. *Tanügyi havi Közöny. Szerkeszti és kiadja Rill József, Budapest. — Februári füzet.*

Ez a Tanügyi havi Közöny a radikális-destruktív irányú tanítók dicsőségének csarnoka, véres száju támadásainak s különösen az egyházak s papok ellen folytatott agyarkodásainak színtere. Mint a szerkesztő mondja, nem tekint sem le- sem felfelé, sem hátra, sem előre (csak önmagába?): a tanügy önállósításáért küzd. — Ez az önállósítás pedig úgy látszik csak köpönyeg, mely a legveszedelmesebb tendenciák takarójául szolgál: vallás helyett vallástalanság (szinte erkölcs!), függés (felügyelet) helyett, függetlenség (szabadosság).

S mindez a tanítói tekintély s jólét emelése érdekében!!

Szinte csodálkozva kérde az ember, honnét veszi magát nálunk ez a mérges növény.

Szerb lovak patkói közt jött be a magva mint a Szerb tövisnek? Dehogy: olyan német plánta ez, mint annak a rendje.

Németországban, a 30-as évek óta, különösen Diesterweg szenvedélyes izgatásai folytán, bizonyos naturalistiko-demokratikus irány kezdett lábrakapni a népiskolai tanügy terén. Maga a mester erkölcsi komolyságú s tudományos képzettségű férfiú volt, de tanítványai csak vallási radikalismust örökölték. Ez az oka, hogy, mint Kurtz is megjegyzi: „az éhenkórász irodalmi proletáriusok és emancipált regényírók hadát leszámítva, senkisésem munkálkodott oly alaposan és sikeresen a keresztyén hitnek megromlásán, mint a német néptanítók. Itt, ezeknek 1872-ben Hamburgban tartott nagygyűlésén történt, hogy midőn néhány tanító felszólalt a keresztyén vallás érdekében s annak nagyobb befolyást, illetőleg az iskoláknak keresztyén jellemet akart volna adni: az 5100 tanítók többsége nagy lármával lepisszegte az indítványozókat.

S mi lett ennek az eredménye? az, hogy csakhamar megalakult az „Evang. tanító-szövetség“, melynek a brémai 7-ik egyet. gyűlésen 1879-ben már 1400 tagja volt.

Vajha Rill és társai működésének nálunk is hasonló eredménye lenne! Mert nem hiszem — legyen bár tanítóink állapota sok tekintetben még oly türehtetlen — hogy ők az ördögöt ördöggel, a sok helyen csakugyan sajnosan jelentkező papi hierarchiát a vallástalanság terjesztésével, vagy a vallás iránt való közönyösséggel akarnák kiűzni.

Pedig Rillék — bármint csürjék csavarják a dolgot — nemcsak a papok, hanem maga keresztyénség ellen harcolnak.

Erre a jelen füzet is bizonyíték.

Valódi keresztyén szellemű tanfőú olyan Ember János-féle éretlenséggel nem léphet a nyilvánosság elé. — „Nevelés és erkölcs“ czímen e tételt igyekszik megokolni: „Az erkölcsi hanyatlás orvoslása végett az erkölcestant a vallástantól el kell különíteni. Amazt tanítsa a tanító, emezt a pap.“

Hát erre mi ugyanazt mondjuk, amit ő az általa farkasoknak nevezett papok fohászára: „Vallás-erkölcsi nevelés jőjjön el a te országod“ ilyformán adott: „Őh szent együgyűség szünjék meg a te országod.“

De milyen erkölcestant is akarnak ezek a jó urak tanítani. Gyönyörűségeset. Csak úgy csepeg a becsületesség zsríjától. Ime a minta ugyan e számban.

Evés közben jó meg az étvágy. Eddig marták a papokat, most marják egymást — a tanítói tekintély emelése szent nevében.

Maga a szerkesztő tálalja fel a maga piszkát, mint „úttörő kísérlet“. Elmondja szegről végre az egyik társa által ellene indított sajtó per történetét, idézven a lapjában megjelent piszkoló cikket kifogásolt tételeit.

Ex uno disce ethicam novam!

„A Népművelők (hajdan iskolamesterek voltak!! — Krisztus is mester volt) — Budapesti Egyesülete nevében kiadott lap rövideszü szerkesztője magán hagy száradni minden nevet (gazembernek nevezte) mint bizonyos női személyek“ stb. Pfüj!!

S ezek az izgága emberek mételyeznek meg a tanító-ságot.

Evang. tanítóinkhoz szólok. Ha valaki előtt kalapot emelek, a jó tanító előtt s az Istennel szemben való közös szolgálati viszony alapján a pap egyértékű munkatársának tartom. Ám ha vannak sérelmeik, — adják elő. Sorakozzanak nemesek nemesen, de ily Rill-féle iránytól mentse meg őket saját jó szellemük, mert ezen az úton — csak veregség és gyalázat vár rájuk.

Nemes fegyverrel nemes célért szép küzdeni! Küzdjenek, ha van mi kiküzdeni való. Evang. országos tanítóegyesület jőjjön el a te országod!

Dr. M. E.

B E L F Ö L D.

Nógrád és a cultus-minister. — II. Az államnak kötelessége az állampolgárok jogegyenlőségéről gondoskodni. — Quod uni justum, alteri aequum. A hol ezen gondoskodás hiányzik, ott ingadozik az egyensúly az állam-életben, az olyan állam hasonló azon növényhez, melyet az elősdiék leptek meg: egy ideig tengődik az még, de előbb-utóbb tönkre mén.

Nem a tönkre-jutás örvénye felé közeledik-e a mi államunk élete? Elősdiék fogják el a haza testét; meg-meg mozdul az a szegény zaklatott haza az éles fájdalom alatt, de megmenteni magát nem tudja. — A mult századok sötét szellemei tolasznak a felszínre, hogy megzavarják a szép álmokat, miket magának az optimizmus a felvilágosodás századában képzelete elé fest; rablánczra akarják fűzni a szabadságra teremtett szellemet.

A testet megölhetik, — a lelket — *nem!*

A minister úr ő nagyméltósága ránk parancsolhat, hogy: ti lutheranusok, szolgáljatok a róm. kathol. klerusnak, egyháznak, melynek dogmáit az emberi kebelre nézve nyügnék tartjátok, rendnek, melynek szervezetét, szellemét kárhoztatjátok, — de vizontszolgálatot ne merészkedjete követelni, még ha valaki azt mesélné is, hogy van magyarországon egy vallásfelekezetek viszonyosságáról szóló törvény is, mert te édes uralkodó vallásom szabad vagy! — Azaz neked minden szabad, még az oly nagyon idvezítőnek hirdetett jogegyenlőség rovására is: mondom — ránk parancsolhat a miniszter úr ennél még épületesebb dolgokat is: *de hogy ebben igazság, egyenlőség, vagy csak méltányosság is lenne — ezt velünk elhíttetni nem fogja.*

Az ilyen eljárásnak következei el nem maradhatnak.

S mi lesz a következés? Könnyű eltalálni, a ki a múltnak tükrébe be tud pillantani.

Az elégületlenség nem hogy apadna, növekvőben van. Lám már nem egyes a sérelem ellen felszólamló papok, nem is egy felekezet, hanem egy hatalmas vármegye emelte fel tiltakozó szavát az igazságnak illetén szolgáltatása ellen, vármegye, melynek közönsége elég józan eltekinteni a felekezeti jellegtől, de melyben a döntő befolyás még mindig nem az evangélikusok kezében van.

Nógrád-megyének ezen férfias fellépéseért teljes ismerésünkkel adózunk!

Hogy azonban az olvasó közvetlen meggyőződést szerezhessen magának a ministeri eljárás felől, ide igtatjuk minden változtatás nélkül a minister úrnak két — egy tárgyban — a papi szolgálmányok tárgyában — hozott végzését, a róm. kath. egyház dicsőségére s rettentő példál azoknak, kik elég vakmerők lennének, akár az 179°/₁. XXVI-ik, akár az 1868. LIII-ik törvényezikre hivatkozni!

Vallás és közokt. m. kir. minister II,091. sz. Tekintetes Madách Károly, nógrád-megyei alispán úrnak. — F. é. márczius 12-én 1529. és 1663. eln. sz. a. kelt felterjesztéseire vonatkozólag értesítem, hogy f. é. február 15-ről 582. és 779. sz. a. kelt két rendbeli másodfoku határozatát, melyeknél fogva Koh Armin és Kadlót Mihály, somos-ujfalusi birtokosok, az ottani róm. kath. plébánosnak járó lelkészi illetmények kiszolgáltatására köteleztettek, tekintettel a tárgyalás alatt beigazolt azon körülményre, hogy a nevezettek oly birtokot birnak, melylyel a papi szolgálmányok mindenkor kapcsolatosak voltak, s hogy ezen szolgálmányok canonica visitatio-n alapuló mibenlétéről, de mint köztudomásági dologról is a vevők maguknak a birtokvásárlás alkalmával meggyőződést szerezhettek volna, s ennél fogva magukat azzal, mintha ők a birtokon levő ezen terhekről tudomással nem bírtak volna nem védelmezhetik. — De különben is, ezen terhek nem személyesek, hanem a birtokkal járók, s így ezeket, az ily kötelezettséggel terhelt birtok bármely vallásu tulajdonosa ép úgy tartozik teljesíteni, mint a kegyúri terheket, végre tekintve, hogy az egyházi látogatási okmány mind ez ideig a papi szolgálmányok tekintetében irányadó, ebben pedig a somos-ujfalusi községi telkeknek a papi szolgálmányokkal terheltetése világosan ki van mondva, harmadfokulag helyben hagyom, és a közleményeket további intézkedés végett visszazárom. — Budapest, 1878. május 12-én.

Trefort, s. k.

Vall. és közokt. m. kir. minister 41,580. sz. — Kilian Armin alsó-bodonyi lakosnak az ottani evang. lelkész részére járó szolgálmányok teljesítése végett emelt panaszos ügyben, melyben a nógrádi járás szolgabírája panaszlottat 1881. november 3-ról 404. sz. a. kelt határozatával a szóban forgó szolgálmányok teljesítésére kötelezte, s ezen határozatot a megye alispánja*) 1882. január 17-ről 12,943. sz. a. kelt határozatával indokaiból, helyben hagyta, az ez ellen emelt felebbezést pedig a közigazgatási bizottság, mint két egybehangzó ellenit 1882. márczius 1-ről 206. sz. a. kelt határozatával visszautasította, a közigazgatási bizottsági határozat megsemmisítése mellett a szolgabírói és alispáni hivatkozott határozatokat megváltoztatandóknak, s ezek kapcsában Kilian Armint, a szolgálmány teljesítésének kötelezettsége alól felmentendőnek találtam. Mert a f. é. július 19-én felvett póttárgyalási jegyzőkönyv, valamint az iratokhoz másolatban csatolt 1878. évi aug. 27—28-án kelt lelkészi „hivány“ tartalma szerint a szóban forgó szolgálmányok teljesítőiként a hivek neveztetnek meg, s az ugyanazon hivány szövegében előforduló „gazdák és zsellérek“ megnevezés a szöveg logikai értelménél fogva, csakis az evangélikus vallású gazdák és zsellérekre vonatkozhatik, mint a kik nevében a hivány történt, ellenben *nem vonatkozhatik a más vallásuakra*, a kik nevében a hivány ki nem állítottatott, Kilián kath. vallású reá a hivány kötelezettsége ki nem terjedhet, feltéve azonban, hogy a szóban forgó kötelezettségről az egyház-látogatási okmányban nem hivekről, hanem általában úgy mint a szolgabírói határozatban mondatik, — csak gazdákról lenne szó, még az esetben sem lett volna panaszlott marasztalandó, mert a gazdák elnevezése alatt az esetben is csak evang. és *nem más vallásuak* is értetnek, annyival inkább, mert az evang. egyház által eszközölt összeírásnak más, mint az ő hiveire kötelező hatása nem lehet, mert a mi az 1790: XXVI. törvényezikben az evangélikusokra vonatkozólag áll, annak ellenkezőjének a más vallásuakra nézve állania kell. — Megsemmisítendő volt a közigazg. bizotts. határozata végül, mert a kegyurasági s ezzel rokon ügyekben a véghatározathozatal a legfőbb felügyeleti jogot gyakorló kormányhoz tartozik és ez okból ily ügyekben a feleknek a felebbezés a fenálló gyakorlat szerint is a ministeriumhoz mindenkor nyitva áll. — Miről a megye közönségét hivatkozva a megyei alispáni f. é. szept. 25-ről 7280. sz. a. kelt jelentésére a közlemények visszazárása mellett — további megfelelő eljárás végett értesítem. — Budapest, 1883. december 21-én.

Trefort s. k.

Minden hosszadalmasságuk daczára szükségesnek tartottuk a rendeleteket egész terjedelmükben közölni, minden okirat csak úgy lévén érdemileg elbírálható, ha azt csonkítatlan állapotban mérlegelhetjük.

Mindezekből pedig a tanuság nagyon könnyen levonható.

Ha a két egyforma aláírást nem olvasnók, semmikép sem hihetnók, hogy a két rendeletet egy személy fogalmazta; annyit azonban eltalálni nagyon könnyű lenne, hogy mindkét rendeletet — egyháza érdekeit minden körülmények között előmozdító buzgó róm. kath. ember írta.

Gratulálhat magának a róm. kath. egyház, hogy a

*) Madách Károly. F. G.

kultuszminiszter úr ő nagyméltóságának személyében ilyen buzgó hivatást tisztelheti.

Nógrádmegye közönsége és tiszttikara ilyen — egy tárgyan hozott két homlokegyenest ellenkező végzéseket a felelőség terhét viselni nem fogja. *Furkas Gejza.*

Sokoróalja. Szokásban van a győri evang. egyházmegye sokoróaljai papságának körében, hogy azt a tükröt, melyet hívei elé tart, hogy magukat benne megláthassák — időnkint maga felé is fordítsa. Vagy is istenfelő elődeitől örökölte, hogy az évi négy „kántornap“ közül *háromon* felgyülekezzenek a szent gyónásra, maguk a szentségek kiszolgáltatói is. — Márczius 5 én kántornap levén, Fölpéczen gyülekezünk össze, még pedig 8-an, összesen 10-en vagyunk. Ha valaki kérdené: Hát a 9-dik és 10-dike hol vagyon? arra azt felelném: a 10-dik örök álmra ment, a 9-diknek pedig komoly családi bajai vannak, szeretett neje élet-halál közt lebeg. Ezt azért említem, mert egy könnyen senki énapon el nem marad. Mikor az uri szent vacsorát vettük, a szent gyónásnak vége, rendesen egyházunk ügyeivel foglalkozunk behatódiban, végül testületileg jótékony czélra kevesünkől áldozunk.

Ez alkalommal 3 ügygyel foglalkoztunk: Zelenka Pálnak hozzám küldött „Emléklapjait“ megvásároltuk; a *budapesti árvaházra* összeadtuk a mi *siclusainkat*, összesen 12 frtot, mely összeg két részvénynek, illetve tagsági díjnak felel meg, és ezt több mint 15 év óta gyakoroljuk. E czélra adakoztak: Molnár Lajos fölpécsi, Hörényi Lajos győrszemerei, Horváth Sámuel téti, Szigethy Dániel újmalomsoki, Heteyi Mór csikvádi, Fadgyas János nagy-baráti, Kováts Mihály mórniczuidai, Matisz Károly kis-pécsi, Bognár Endre l-patonai lelkészek. Harmadik tárgy volt a mi „Luthertársaságunk“ ügye. Erről egyelőre csak annyit akarok megjegyezni, hogy e kis kör ez alkalommal testületileg belépett társaságunk tagjainak szépen szaporodó sorába. — Szolgálhat-e ez másoknak is például? más adhatja meg rá a helyes feleletet. *Bognár Endre.*

K Ü L F Ö L D.

Németország. A köd, mely a német trónörökös vatikáni látogatását elfátyolozta, még mindig el nem oszlattott. Rómában *Ledochorszky* és *Melchers* resignatióját reményelték és már a felett is folytak a tárgyalások, ki legyen az elsőnek helyettese. De a pápai javaslat, mely *Rudziwill* herceget ajánlja, ki *Ledochowsky* legveszélyesebb segédje volt Poroszország ellen intézett vakand munkájában, kissé merész volt, és egy hivatalos lap „a herceg kandidációját a megürült német püspöki székre egyszer-mindenkorra semmisnek“ mondja. Így ama emlékezetes látogatásnak egyéb gyümölcse nincs, minthogy a pápai lapoknak új alkalom szolgáltatott, a német és evangélikus érületet sértő kérdésekre. „Poroszország“ így kérkedik a „Moniteur de Rome“, „a kiengesztelés új zálogait adta és a Lutherjubilaem éve a hatalmas német birodalom jövődjét úgy szemlélhette, mint aki XIII. Leo pápát váratlan tisztelgésben részesíti“. — Alkalmassint, hogy maga részéről is „a kiengesztelés új zálogát adja“, a pápa hat nappal a trónörökös látogatása után Lutherről mint „Haeresiarcharól“, „az elpártolt hitetlenségéről“ sat. szól s válaszul ezen szívömlengésekre a császár újévi köszönetiratában a

berlini tanácshoz különösen hangsúlyozza megelegedését a Lutherünnepély felett. De az említett római lap még tovább ment. A trónörökös látogatásában egyenesen a pápaságnak hozott hódolatot lát, oly hódolatot, melyet az anyagi hatalom az „erkölcsinek“ hozott. „Talán végre belátják, milyen állást foglal el a pápaság még mindig a világban, milyen fényvel van körülveve és milyen haszonnal jár az ő közreműködése.“ „Mi meg vagyunk győződve, hogy a trónörökös a pápával való találkozásából azon meggyőződést nyerte, hogy Róma és a pápa erkölcsi támogatásának visszaautasítása egyértelmű a világ legnagyobb befolyásának feladásával. — Európának melyik uralkodója ismeri jobban a modern társaság szükségait? ki bir nagyobb hatalommal azt megmenteni és sebeit gyógyítani, mint XIII. Leo?“ — Magától értetődik, hogy mindez üres hányavetiség: sem a trónörökös sem az államférfiú Bismarck nem hisz azon mesének, mely a pápáról, mint a társaság megmentőjéről szól, s mely legfeljebb politikai gyermekeknek való. De nincs okunk, hogy ilyen kérdésekre alkalmat szolgáltatassunk és ez által a politikai gyermekek szeméi előtt, kiknek száma millió, a pápa nimbusát emelni segítsünk. — Ezalatt a kormány, egyáltalában nem zavartatva római fáradozásainak sikertelensége által, folytatta a róm. kath. hierarchia és lelkészkezdés helyreállítását.

A *limburgi* püspök megkegyelmezését követte a *münsteri* püspök megkegyelmezése. Minthogy ezen püspök nemcsak az állami törvények elleni ellenszegülése, hanem *nyilvános pénzek sikkasztása* miatt is börtönre ítéltetett, úgy ez utolsó büntény is a kegyelmezésben befoglaltatik. — Együttal a kormány mindent elkövetett, hogy az elhelyezendő lelkészek felmentvényi folyamodványait elintézzze; a münsteri kerületből beérkezett 188 folyamodvány közül, 142 már kedvezőleg el van intézve.

A *kölni érsekségből* eddig egyetlen egy folyamodvány sem érkezett be, miből következtethető, hogy az ellenszegülést a pásztor nélküli községek rovására továbbra is folytatni akarják. — A kormányt valószínűleg azon gondolat vezeti, hogy a püspöki kormányzat és a lelkészkezdés helyreállításával mindenek előtt megnyugtassa a róm. kath. lakosságot, hogy ez által szabad kezet nyerjen az állam és a római egyház közti viszony szabályozásában. Hogy a kormány ezen politikáját megghiúsítsa, a középpárt azon indítványnyal lépett fel, hogy az alkotmány 15—18 cikkei, melyek a kulturharcz kezdetén eltöröltettek, ismét helyreállíttassanak. Ezen viszonyok helyreállítása, mely által a pápa hatalmat nyerne a porosz nép egy részének törvényeket és rendeleteket adni, melyek az államhatalom helybenhagyása nélkül kötelezők volnának, a középpárt eszményképe, mibe azonban egy a reformációból született állam soha bele nem egyezhet. A tanügy- és vallásminiszter nyilatkozatai minden kétséget kizárnak. Miután a miniszter az ügy történetét előadta, és az előbbi kormány mulasztási bűneit bevallotta, kijelentette, hogy az egyházak önállósága nem általános, különféleképen magyarázható mondatok, hanem határozott törvények által biztosítható és körülhatárolható csak, és pedig az állam törvényalkotása, és nem Rómával kötendő concordatum által. — A törvényhozás utján minden megtörtént, hogy a sérelmek megszüntjenek s továbbra is minden meg fog történni, a mi az államérdekek károsítása nélkül megtörténhetik. anélkül,

hogy beváratnának a római engedmények. De a kölni és poseni érsekek azért nem fognak vissza hivatni, és ha a kormányt eféle indítványokkal zaklatják, úgy legfeljebb azt fogják elérni, hogy ez elhatározásaival ismét várni fog. — A miniszteri nyilatkozatok minden nem-ultramontan körökben a legjobb benyomást tették. — A „Germania azon véleményben van, hogy a miniszter erélyes szavait nem fogják megfelelő tettek követni, de ha a tettek a szavaknak megfelelően, úgy a kulturharcz szükségképp újra ki fog törni. A kormány köteles, és önkénytelenül meg is fogja tenni, hogy az egyházi viszonyokat véglegesen rendezze, ha nem akarja az országra a legnagyobb bajokat hátrítani. — — Hála Isten, ezek is csak szavak! — —

V E G Y E S E K.

— **A Luther-társaság céljaira befolyt adományok** (11. kimutatás):

Breznik János	10	frt.	—	kr.
Tiz kimutatás	327	„	38	„
Összeg	337	frt.	38	kr.

Ez összeg takarékpénztárban van a társaság czimén és javára betéve.

— **Luther-társaság tagjaiul jelentkeztek:** 129. Thébusz János, ev. lelk., 130. Szigethy Dániel, ev. lelk., 131. Kovács Mihály, ev. lelk., 132. Matisz Károly, ev. lelk., 133. Molnár Lajos, ev. lelk., 134. Fadgyas János, ev. lelk., 135. Hetey Mór, ev. lelk., 136. Hörényi Lajos, 137. Bellus János, lycz. tan. p. t., 138. Osztróluczky Gyula, lycz. tan. p. t., 139. Moesz Géza, lycz. tan. p. t.

— **A besztercebányai ev. egyház 1883. évre szóló értesítése, úgy az áldozatkésztségben nyilatkozó hitbuzgóság és jótékony intézvényeiük virágzása, mint a nevelésügy folytonos fejlesztése által kiváló gyülekezetről tanuskodik.** Szervezete felöleli az egyházi s iskolai élet minden viszonyait. — **Gyülekezeti vagyon:** 43,875 frt. 08 kr. **Évi bevétel:** 29,709 frt. 33 kr. (sajnos, a hátralék nagy). **Kiadás:** 29,649 frt. 59 kr. **Maradvány:** 59 frt. 74 kr. — **Gymnasiumi alap** vagy, 10,683 frt. 38 kr. **Alumneumi alap:** 7009 frt. 91 kr. — **Ápoló intézetében** 9 személyt látott el; **helyi nyugdíj-intézete** 6501 frt. 48 kr. vagyonnal bir; **helyi gyám-intézetének** tőkéje 116 frt. 04 kr. — **Szegényalap** vagy. 819 frt. 64 kr. — **Egyházi énekkarra** költött 325 frtot, s e pénztár vagyona 179 frt. 44 kr. — **A 4211 lélekből álló egyházban született** 127 gy.; **confirmáltatott**: magyar 9, német 13, tót 46 gy.; **meghalt** 130 egyén; **eskettetett** 66 hirdetettből 56 pár; **úrasztalához** járult 3258 résztvevő. — **Tanintézetek látogatása:** **Négy osztályu gymnasiuma:** 84 tanulót; **helyi különválasztott elemi iskolája** 97 fiút, 151 leányt; — **Leánygyülekezeti elemi iskolák:** Kinczalfván 60, Szászfalván 82, Podlaviczon 94, Jakabfalván 12 tanulót neveltek.

— **Lovász-Patona** évkönyve lelkes pásztoral élén, szeretetben munkás hiveket mutat be. — **Mely gyülekezet** 13 adományi czimen (talán kissé sok is a czim) 1814 frt. 21 krnyi tőkét gyűjtött, egy év alatt 378 frt. 37 kr. szaporítással; **mely takarékmagtárából** (230 mérő buza, rozs, és árpa) 165 frt. 10 krt fordíthatott folyó szükségleteinek fedezésére s 50 családot segélyezett, az, ha tekintetbe vesszük, hogy tagjai leginkább földmivesek, ékes bizonyítványt állított ki tetteiben önmagának. — **Lélekszám:** **L.-Patona** anyában 1007, **N.-Dém** leánygyül. 250. a **pusztákon** 100 l. **Született** 50 gy.; **confirmáltatott** 27 gy.; **meghalt** 43 egyén; **egybekelt** 10 p.; **urvacsorázott** 964 résztvevő. — **Iskola:** járt 6—12 éves: 67 fiú, 71 leány (csakis 40 igazolatlan mulasztás); **ismétlő iskolások:** 21 fiú, 15 leány; kötelesekből járt: 15 fiú, 8 leány. — **Az iskolai magánpénztár** jövedelme: 31 frt. 54 kr.; **isk. takarékpénztár tőkéje** 95 frt. 51 kr. —

N.-Démén tanköteles: mindennapi 36, ismétlő 10. — **Takarék-magtárban** van 70¹/₈ mérő. — **Pénzbeli vagyona** 1771 frt. 9 kr.; **égyévi szaporodás** 180 frt. 2 kr. — E szép eredmény szép jövővel biztat.

— **Zágráb** evang. gyülekezete az 1882. szept. 13-án megkezdett templomépítést befejezte s márczius 30-án Judica-vasárnapon fogja új templomát felszentelni, mely ünnepélyhez szétküldte a meghívókat. — Kívánatos, hogy Horvátországnak központi s egyetlen ev. egyháza legyen az evangyéliomnak „hegyen épített város“-a.

— **Egyházi választások:** **A korponai** (zólyomi esp.) gyülekezet rendes lelkészeül február 24-én egyhangulag megválasztotta **Kliment Lajost**, zólyom-esperességi segédlelkészt; **a köttsei** (tolna-somogyi esp.) gyül. eddigi adminisztrátorát, **Schleining Vilmost**, szinte egyhangulag rendes lelkészévé — **az újvásári** (gömöri esp.) gyül. ngys. **Szent-iványi Árpád** urat felügyelőjévé választotta hasonlóul egyhangulag. — *Isten áldása kíséрге a választott munkásokat!*

— **† Czipott Rezső**, puczinczi lelkésztársunkat 85 éves édes anyjának özv. **Czipott Györgyné** szül. **Hutter Sarolta**, volt hodosi lelkésznének halálában mély gyász érte. — Az Úr vigasztalja!

— **Ötövös-alap** vagyonának kimutatása hozzánk is beküldött, azonban térszúke miatt csak kivonatát adhatjuk. 1883-ban **bevétele** 9565 frt. 12 kr.; **kiadása** 6174 frt. 22 kr. (öszöndíjakra 2100 frt., segélyekre 800 frt.); — **maradt** 3390 frt. 90 kr., **miből tőkésített** fog 1884-ben 1640 frt. 90 kr., **öszöndíjakra** és **segélyzésekre** fog fordíttatni 1750, s a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr által utalványozott 1500 frt., tehát összesen 3250 frt. — 1877. évtől tőkésített 21,134 frt. 53 kr., mely összegben 1883. évről foglaltatik **Ő Felsége**, a király alapítványa 1500 frt. — Van az alapnak azonkívül mintegy 3000 frt. értékű könyve.

PÁLYÁZAT.

A szepes-iglói ág. hitv. ev. egyházban egy segédlelkészi állomásra ezennel pályázat hirdettetik.

A segéd-lelkész évi fizetése készpénzben 400 frt. és egy bútorozott szoba, télen fűtéssel.

Ezen járulékokért a megválasztottnak kötelessége lesz **havonként egyszer tót, és egyszer magyar** nyelven isteniszteletet tartani, a **tótajkú functiókat** végezni, és a **helybeli ev. német egyházban** az esperes-lelkész urat a **körülmények** szerint helyettesíteni.

Probabeszéd kívánatos.

Ha a segéd-lelkész esetlegesen a helybeli ev. **tanintézetek** valamelyikében vallásitanítással bizatnék meg, ezen működéséért **külön** fog díjaztatni.

A pályázók **theologiai tanulmányaikat igazoló bizonyítványokkal** felszerelt **folyamodványaikat** alulírottához intézni szíveskedjenek.

Beküldési határidő folyó évi april-hó 15-ke.

Iglón, 1884. márczius-hó 11-kén.

Münnich Adolf,

az iglói ág. hitv. ev. egyház felügyelője.

PÁLYÁZAT.

A récei (pozsonyvárosi esp.) **németajkú** ev. egyház beteg lelkésznének **segédlelkészre** van szüksége.

Teendője: A rendes lelkész felügyelete alatt s utasítása szerint **minden lelkészi teendők** végzése.

Jutalma: A gyülekezet pénztárából **negyedévenként** fizetendő **évi 100 frt. o. é.**

A lelkész részéről adandó **teljes ellátás.**

Jelentkezők okmányaik beküldésével akár a **récei** (p. h. Pozsonymegye) lelkészi hivatalhoz, akár alulírottához forduljanak.

Pozsony, 1884. évi márczius-hó 10-én.

Trshtyénszky Ferencz, esperes.